

4. Шуміло І.А. Міжнародна система захисту прав людини. Київ: ФОП Голембовська О.О. 2020. 168 с.

УДК 342.723 (043.2)

Коростель В.В., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Токарева К.С., к.ю.н., доцент

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОЗИТИВНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ДЕРЖАВИ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ

Україна, ставши на шлях до європейської правозастосовної практики з ратифікацією Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод у 1997 році, здійснила крок вперед до впровадження в національній системі європейських стандартів правозахисту. Реалізація основоположних прав людини невід'ємно пов'язана з покладенням на державу зобов'язань, що відображають системні зв'язки між правами особи та обсягом обов'язків держави. Саме тому Європейським судом з захисту прав людини було сформовано доктрину позитивних зобов'язань держави щодо прав і свобод, гарантованих Конвенцією.

Визначення поняття «позитивні зобов'язання» у ЄСПЛ не сформовано, але концепція даного поняття розкривається у численній діяльності самого суду і дає змогу сформулювати дане поняття як активні дії держави, спрямовані на забезпечення, захист та сприяння реалізації прав людини. Основною особливістю позитивних зобов'язань держави є те, що вони вимагають від національних органів влади застосувати необхідні засоби для гарантування прав людини, тобто вжити прийнятних та належних засобів для захисту цих прав.

Позитивні зобов'язання прямо не передбачені в тексті Конвенції, на відміну від деяких негативних зобов'язань, але їх необхідність обумовлена динамічним розвитком суспільства і тим, що норми повинні тлумачитися у світлі умов сьогодення, тому гарантування прав та свобод має відповідати вимогам сучасності і забезпечуватись залежно від конкретних ситуацій в державах.

Формуючись поступово, у процесі правозастосовної діяльності, правові позиції ЄСПЛ є узагальненням практики суду, що накопичилась при розгляді скарг на порушення певних прав людини, що гарантуються Конвенцією і Протоколами до неї [1, с. 20]. Практика ЄСПЛ і дає можливість самому суду виокремити механізми реалізації прав, що визначені Конвенцією і сприяти своїми рішеннями на впровадження

конкретних механізмів забезпечення прав людини в державах-учасницях з перспективою коригування залежно від обставин в країні.

Практика ЄСПЛ зумовлює необхідність контролю вже існуючих матеріальних та процедурних норм реалізації прав та свобод людини, а також впровадження нових, що відповідатимуть міжнародним стандартам та не суперечитимуть принципам верховенства права. Вплив рішень Європейського Суду з прав людини на правову систему України вбачається не лише на рівні захисту прав і свобод людини, а й на рівні інституційному, оскільки певні рішення викликають сумнів у відповідності положенням Конвенції системи судоустрою України і юрисдикції судів [2, с. 78].

Позитивні зобов'язання держави проявляються у вжитті державою юридичних чи фактичних засобів. Юридичні засоби мають місце тоді, коли на державу покладається обов'язок накласти санкції на осіб, які порушують Конвенцію або встановити юридичні правила для здійснення певного роду діяльності чи регламентації поведінки певних категорій осіб [3, с. 34]. Фактичні засоби являють собою зобов'язання держави вжити всіх практичних заходів для запобігання вчиненню правопорушень, зважаючи на те, що держава вільна у виборі конкретних заходів, які підлягають застосуванню, щодо повного та ефективного захисту тих чи інших прав людини.

У контексті реалізації прав людини та основоположних свобод, позитивні зобов'язання держави перебувають у тісному зв'язку з іншими принципами ЄСПЛ, оскільки взаємоузгодженість всіх принципів є запорукою забезпечення прав людини. Саме тому необхідно визнати, що здійснення всіх прав залежить від гарантій, наданих державою для реалізації та безперешкодності здійснення особою свого права. Створення цих гарантій вимагає організаційної діяльності держави, що виражається безумовно активними діями, а підтримання наданих інституційних механізмів потребує контролю, виділення коштів та постійного підлаштування під дійсні обставини.

Таким чином, концепція позитивних зобов'язань держави у сфері прав людини на національному рівні зумовлена практикою ЄСПЛ, що має на меті забезпечення ефективного механізму реалізації та захисту прав людини. Процеси правотворчості та правозастосування в Україні формуються на основі міжнародної, зокрема європейської практики, але обсяг позитивних зобов'язань всіх країн різниться між собою залежно від рівня правопорядку, що нині існує в державі, тому обов'язок держави вживати певних заходів не може і не має бути непропорційним навантаженням на правову систему держави.

Література

1. Завгородній В.А. Правова природа рішень Європейського суду з прав людини. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2015. Вип. 15(1). С. 19-22.
2. Ісмаїлов К.Ю. Вплив рішень Європейського суду з прав людини на систему джерел права України. *Держава і право*. 2011. Вип. 51. С. 75-80.
3. Христова Г.О. Позитивні зобов'язання держави у сфері прав людини як новий напрям дослідження у вітчизняній теоретичній юриспруденції. *Вісник академії правових наук України*. 2012. № 2. С. 30-41.

УДК 342.7(043.2)

Кучеренко Д.О., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Токарева К.С., к.ю.н., доцент

ПРАВОМІРНЕ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА

На даний час проблема захисту прав людини – це проблема не окремої держави, саме тому існує нагальна необхідність у створенні єдиних стандартів захисту прав людини, так само як і уніфікованих та доречних принципів їх обмеження.

Слід знати, що собою являють права та свободи людини? Це перш за все певні можливості людини, які:

а) необхідні для її існування та розвитку у конкретно-історичних умовах;

б) об'єктивно зумовлюються досягнутим рівнем розвитку суспільства;

в) мають бути загальними та рівними для всіх людей.

Також, слід зауважити, що права та свободи людини не однотипні, взагалі, доктрина виділяє три покоління прав людини:

1) до прав людини першого покоління відносяться громадянські та політичні права;

2) до прав другого покоління - соціальні, економічні та культурні права;

3) до прав третього покоління - комплексні права (право на розвиток, право на безпечне навколишнє середовище, право на мир і т.д.)

За загальним правилом, права і свободи людини визначають засади правового захисту особи; належать їй від народження, а тому є природними і невідчужуваними, вони є необхідною складовою громадянського суспільства та правової держави зокрема; мають домінуюче значення, бо поширюються на всіх людей, які проживають у